

Друга Всеукраїнська наукова конференція

**«Історія та археологія
України: сучасні
тренди досліджень»**

29 квітня 2026 року

М.Одеса

Міністерство освіти та науки України

**Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д.
Ушинського»**

**Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка**

**Відділ історії козацтва на півдні України Науково-дослідного
інституту козацтва при Інституті історії України НАН
України**

Одеський національний морський університет

Одеський історико-краєзнавчий музей

**ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ УКРАЇНИ:
СУЧАСНІ ТРЕНДИ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Збірка наукових праць

Електронне наукове видання

Одеса – 2026

УДК 94(477)+903(477):(06)

Рекомендовано до друку кафедрою
історії України Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Протокол № 11 від 20 травня 2026 р.

Рекомендовано до друку вченою радою
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Протокол №14 від 28 травня 2026 р.

Редакційна колегія:

к.і. н., доцент Сєкерська О. П. (Одеса) – *відповідальний редактор*
Лаборант кафедри історії України Нікіфорова Н. А. (Одеса) –
відповідальний секретар
д. і. н., професор Бабенко Л. Л. (Полтава)
д. і. н. Бруяко І. В. (Одеса)
ас. Родіял Д. О. (Одеса)

Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень: збірка
наукових праць / за ред. О. П. Сєкерської. Одеса, 2026. 274 с.

Збірка наукових праць присвячена важливим проблемам сучасної
історичної науки, які стосуються сучасних трендів досліджень історії та
археології України. До неї увійшли публікації молодих вчених, аспірантів та
здобувачів освіти, оприлюднені на I Всеукраїнській науково-практичній
конференції «Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень», яка
відбулася **29 квітня 2026 року** у ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Видання розраховане на вчених-істориків, викладачів, студентів і усіх, хто
цікавиться історією та культурою України.

Рецензенти:

д. і. н., професор Михайлуца М. І.
д. і. н., професор Діанова Н. М.

Видано за редакцією авторів-здобувачів та наукових керівників

ЗМІСТ

ВПЛИВ ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТТЯ <i>Атмажов Олег</i>	c.10
БЛИЗЬКОСХІДНІ ПРОБЛЕМИ ХХ – ХХІ СТ. В ПУБЛІЧНІЙ ІСТОРІЇ <i>Бессонов Ростислав</i>	c.16
ІНФРАСТРУКТУРА РАДЯНСЬКОГО ПОБУТУ: СТВОРЕННЯ ПАЛАЦІВ УРОЧИСТИХ ПОДІЙ ТА «ЧЕРВОНИХ КУТКІВ» <i>Білка Олена</i>	c.23
ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я ЯК ЛІМІНАЛЬНИЙ ПРОСТІР АНТИЧНОГО СВІТУ <i>Буряк Євгенія, Сєкерська Олена</i>	c.30
ОДЕСЬКА ЄПАРХІЯ УКРАЇНСЬКОЇ СИНОДАЛЬНОЇ ЦЕРКВИ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ ЧИННИК ЦЕРКОВНО- ДЕРЖАВНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД <i>Вітрук Володимир</i>	c.37
В ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ УНР В ЕКЗИЛІ У 1920-1930 РР. <i>Войналович Олександра</i>	c.44
ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В ОДЕСІ <i>Возіян Микита, Савченко Віктор</i>	c.52
ВПЛИВ МУЗИКИ НА СУЧАСНУ МОЛОДЬ УКРАЇНИ <i>Гайдай Артем, Савченко Віктор</i>	c.60

Ростислав Бессонов, здобувач третього рівня вищої освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

БЛИЗЬКОСХІДНІ ПРОБЛЕМИ ХХ – ХХІ СТ. В ПУБЛІЧНІЙ ІСТОРІЇ

Анотація. У статті представлені результати дослідження, присвяченого розкриттю віддзеркалення Близькосхідних проблем ХХ-ХХІ ст. Особливістю історії Близького Сходу у вказаний період є значна кількість гострих конфліктів, які до того ж мають складний характер.

Проблематика дослідження полягає у фрагментарності репрезентації історичних процесів ХХ-ХХІ століть у країнах Близького Сходу в публічному просторі. Такі явища, як міждержавні та внутрішні конфлікти, соціально-політична нестабільність, складні етноконфесійні відносини у публічній історії залишаються недостатньо узгодженими і нерідко залежать від впливу політичного та культурного контексту. Це викликає необхідність аналізу механізмів формування історичної пам'яті та інтерпретацій минулого в сучасному суспільстві.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю осмислення проблем Близького Сходу ХХ-ХХІ століть у публічній історії, яка формує уявлення суспільства про історичні процеси, що мають значну складність та їхнє значення для сьогодення.

Метою дослідження є з'ясування специфіки інтерпретації проблем Близького Сходу ХХ-ХХІ століть у публічному просторі. У результаті дослідження можна бачити, що проблеми Близького Сходу мають складність і неоднозначність інтерпретацій і колективну пам'ять а також вплив на сучасність.

Ключові слова: Близький Схід, публічна історія, інтерпретація, конфлікт.

У ХХ-ХХІ ст. Близький Схід був і є ареною гострих соціально-політичних подій і вплив Близькосхідного регіону на світ дедалі зростає. Війни в Іраку та Сирії, арабо-ізраїльський конфлікт, питання

палестинської державності впливають на сучасну геополітичну обстановку у світі. Ці процеси активно відображаються не лише в академічній історії а також активною репрезентуються в публічному дискурсі.

Проблема полягає в тому, що історія Близького Сходу у публічному просторі часто подається фрагментарно, ідеологізовано або спрощено.

Близький Схід – історична назва регіону, розташованого здебільшого в Західній (Передній) Азії та частково в Північній Африці. За класифікацією ООН Близький Схід охоплює Західну Азію та протиставляється Центральній Азії та Азіатсько-Тихоокеанському регіону [1]. Назва цього найближчого до них східного регіону було дана європейцями.

Отже, публічна історія – це практика представлення історії широкій аудиторії поза академічним середовищем (музеї, медіа, архіви, культурні проекти) [2, р. 2].

Минуле представлене для широкої аудиторії через музеї, меморіальні простори, документальне та художнє кіно, цифрову публічну історію, політику пам'яті та, освіту, образотворче мистецтво, усні та письмові джерела.

Причому йдеться не просто про передачу фактів, а про формування пам'яті та ідентичності, про інтерпретації. Центральним наративом при цьому є прояв конфліктів. Події (насамперед, згадані вище конфлікти) стають основою публічних наративів. У різних країнах та за різних політичних режимів ці події подаються по-різному: як боротьба за незалежність, успіх або трагедію, визволення чи поневолення. Коли мова йде про проблеми Близького Сходу у вказаний період, публічна історія часто «встає на бік», підсилюючи ідеологічні інтерпретації.

Історія використовується для формування колективної ідентичності. В Ізраїлі ключовою є пам'ять про Голокост, в арабських країнах – пам'ять про колоніалізм та поразки в арабо-ізраїльських війнах, в Ірані – антизахідний дискурс, пам'ять про Ірано-іракську війну. Ця пам'ять закріплюється через музеї, пам'ятні заходи та освітні програми.

Кінематограф (художнє та документальне кіно) грають величезну роль у публічній історії. Голлівуд та західні ЗМІ часто демонструють події в регіоні через призму конфліктів і, зокрема, тероризму. Варто виділити художній фільм «Лоуренс Аравійський» британського

кінорежисера Девіда Ліна. Цей приклад може вважатися класичним. Він робить історію масовою і емоційно близькою, формує колективні уявлення про минуле а також, що публічна історія часто балансує між точністю і драмою. Місцеві кінематографи пропонують альтернативні погляди – спрямовані на внутрішні соціальні проблеми, акцент ставиться на гуманістичних питаннях. Це створює конкуруючі «публічні історії». Яскравим прикладом є фільм 2008 р. «Вальс із Баширом» присвячений Ліванській війні 1982 року. Він демонструє особистий погляд на травму та пам'ять солдатів і є прикладом того, як публічна історія звертається до аудиторії через індивідуальні спогади. Ще одним прикладом може служити телесеріал «Fauda» сюжет якого оснований на Арабо-ізраїльському конфлікті. Він формує масове сприйняття конфлікту через драму.

У ХХІ столітті величезну роль відіграють інтернет-платформи. Це дозволяє звичайним людям ставати учасниками створення історії. Відео із YouTube, Twitter, Telegram стають історичними джерелами. Facebook та Twitter стали інструментами створення «живої історії». Вочевидь першим явищем, що мало таке відображення стала Арабська весна. Люди самі документували події Арабської весни, формуючи альтернативу державним ЗМІ. Особисті історії використовуються в музеях та онлайн-архівах. Вони зміщують акцент із держав на людей.

Свідчення очевидців стають частиною історичного наративу в реальному часі. Під час Арабської весни соцмережі фактично стали інструментом написання історії знизу. Але водночас виникає проблема дезінформації та пропаганди.

Фізичний простір теж віддзеркалює конфлікти, наприклад, меморіали, присвячені жертвам воєн та революцій, наприклад могила Невідомого Солдата в Багдаді, та пам'ятник Мечі Кадіссії, звелені як пам'ять про Ірано-іракську війну [3, р. 2]. На спірних територіях різні групи «переписують» історію, змінюючи назви вулиць та пам'ятники. Руйнування культурної спадщини (наприклад, у зонах конфліктів) теж стає частиною суспільної історії. Це зміщує акцент із політики на переживання та пам'ять.

Близькосхідні події вже стали частиною світового порядку: міжнародні ЗМІ та організації формують «глобальну публічну історію» регіону; різні аудиторії у різних країнах отримують різні версії тих самих подій.

Проблеми Близького Сходу відбиваються у публічній історії не як єдина «правда», а як поле конкуруючих інтерпретацій. Формуються

різні образи минулого – від героїчних до трагічних. Публічна історія формує те, як суспільства розуміють та пам'ятають ці події.

Громадянська війна в Лівані збройний конфлікт, що тривав з 1975 по 1990 рік. Він призвів до загибелі приблизно 150 000 осіб [4, р. 18]. В цьому складному конфлікті брало участь багато сторін, він також характеризувався складною етнополітичною, релігійною і демографічною ситуацією. Також у конфлікт втручалися зовнішні сили.

Музей громадянської війни в Бейруті (Бейт Бейрут) присвячено Громадянській війні в Лівані. Експозиція часто уникає чітких інтерпретацій, відбиваючи складність і незавершеність пам'яті [5].

Арабська весна – серія продемократичних антиурядових протестів, повстань та збройних заколотів, що поширилися по більшій частині арабського світу на початку 2010-х років. З Тунісу протести спочатку поширилися на інші країни: Лівію, Єгипет, Ємен, Сирію та Бахрейн. Серед повалених правителів були: Зін Ель-Абідін Бен Алі з Тунісу, Муаммар Каддафі з Лівії та Хосні Мубарак з Єгипту, усі у 2011 році; та Алі Абдулла Салех з Ємену у 2012 році. Це призвело не тільки до зміни урядів, а й до заворушень, повстань і громадянських воєн.

Яскравим прикладом майданчика пам'яті є Площа Тахрір як символ Єгипетської революції 2011 року. Простір став «місцем пам'яті», хоча його значення політично заперечується [6, р. 53].

З моменту проголошення про створення Ізраїлю в 1948 році між Ізраїлем та навколишніми арабськими країнами існує конфлікт, що корениться в ізраїльсько-палестинському конфлікті за територію, на яку також претендують палестинські араби. Одночасне зростання сїонізму та арабського націоналізму, що почалося наприкінці 19 століття, ознаменувало початок конфлікту, незважаючи на тривале співіснування арабських та єврейських народів на землях, що входили до складу Османської імперії та за її межами.

Музеї створюють офіційні історичні наративи про конфлікти та травми. Наприклад, присвячені таким подіям, як Арабо-ізраїльський конфлікт, Ірано-іракська війна. У різних країнах події арабо-ізраїльського конфлікту інтерпретуються по-різному: в Ізраїлі акцент робиться на безпеці держави та війнах за незалежність, у Палестині – на пам'яті про Накба [7, р. 178].

Яд Вашем – Центральний музей пам'яті Голокосту у публічній історії пов'язує минулу трагедію із сучасними питаннями безпеки,

формує ключовий елемент ізраїльської ідентичності та впливає на сприйняття загроз у регіоні. Яд Вашем виступає як модель для ранніх музеїв Голокосту поза Ізраїлем [8, р. 452].

Близькосхідні події часто стають предметом історичних суперечок на тему інтерпретації колоніальної спадщини Великобританії та Франції в регіоні, пам'яті про війни та кордони, що виникли після розпаду Османської імперії.

У публічній історії обговорюються питання хто є жертвою, хто відповідає, як пам'ятати конфлікт. У історії Близького Сходу ХХ-ХХІ ст. важливу роль грають конкуруючі наративи пам'яті [9, р. 182]. Різні держави, суспільства та медіа створюють власні версії минулого, які формують політичну ідентичність та міжнародне сприйняття регіону. Ізраїльські та палестинські підручники по-різному описують одні й самі події, наприклад, 1948 рік [10, р. 151].

Стіна поділу (Західний берег) є матеріальним втіленням Ізраїльсько-палестинського конфлікту. Вона вкрита графіті та арт-проектами – тобто може слугувати формою «народної публічної історії».

Художні роботи перетворюють конфлікт на глобально зрозумілий візуальний наратив (роботи Бенксі на Західному березі «Дівчинку з кулями», «Медильник квітів») і роблять локальну проблему частиною світової суспільної історії.

Ці приклади показують, що публічна історія Близького Сходу – це не тільки минуле, а й боротьбу за інтерпретацію сьогодення. Один і той самий конфлікт може одночасно існувати у вигляді музейної експозиції, фільму, вуличного мистецтва, посту в соцмережах. І в кожному випадку його буде розказано по-різному.

Список використаних джерел

1. Middle East. Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/place/Middle-East> (дата звернення: 05.04.2026).
2. The Oxford Handbook of Public History / ed. by P. Hamilton, J. Gardner. Oxford: Oxford University Press, 2017. 568 p.
3. Makiya K. The Monument: Art, Vulgarity, and Responsibility in Saddam Hussein's Iraq // Grove Encyclopedia of Islamic Art & Architecture / ed. by J. Bloom, S. Blair. Oxford: Oxford University Press, 2009. 176 p..
4. United Nations Human Rights Council. Report of the Commission of Inquiry on Lebanon pursuant to Human Rights Council resolution S-2/1.

A/HRC/3/2. Geneva, 2006. 153 p.

5. Beit Beirut – Museum and Urban Cultural Center. The House. URL: <https://www.beitbeirut.org/english/> (дата звернення: 05.04.2026)

6. The Political Aesthetics of Global Protest: The Arab Spring and Beyond / ed. by P. Werbner, M. Webb, K. Spellman-Poots. 2014. 448 p.

7. Khalidi R. Palestinian Identity: The Construction of Modern National Consciousness. New York : Columbia University Press, 1997. 265 p.

8. Museums and their communities. London / ed. by S. Watson. New York : Routledge, 2007. 568 p.

9. Dib, A. The (Un)Civil War: Media Framing and Memory Construction in Wartime and Postwar Lebanon: dissertation for the degree of Doctor of Philosophy; Freie Universität Berlin, Institute for Media and Communication Studies, Department of Political and Social Sciences. Berlin, 2019. 235 p.

10. Firer R., Adwan S. The Israeli-Palestinian conflict in history and civics textbooks of both nations. / ed. by F. Pingel. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 2004. 176 p.

Rostislav Bessonov

MIDDLE EAST ISSUES OF THE 20TH-21ST CENTURIES IN PUBLIC HISTORY

Abstract: *This article presents the results of a study dedicated to examining the reflection of Middle Eastern issues of the 20th-21st centuries. A distinctive feature of the history of the Middle East during this period is the significant number of acute conflicts, which are also of a complex nature.*

The focus of the study lies in the fragmentary nature of the representation of historical processes of the 20th-21st centuries in the countries of the Middle East in the public sphere. Phenomena such as interstate and internal conflicts, socio-political instability, and complex ethno-confessional relations remain insufficiently coordinated in public history and are often influenced by the political and cultural context. This necessitates an analysis of the mechanisms shaping historical memory and interpretations of the past in contemporary society.

The relevance of this study stems from the need to comprehend the problems of the Middle East in the 20th-21st centuries within public

history, which shapes society's perceptions of highly complex historical processes and their significance for the present.

The aim of this study is to examine the specific nature of how Middle Eastern issues from the 20th and 21st centuries are interpreted in the public sphere. The study reveals that Middle Eastern issues are characterized by complex and ambiguous interpretations, collective memory, and their impact on the present day.

Keywords: *Middle East, public history, interpretation, conflict*

Електронне наукове видання

Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень: збірка наукових праць / за ред. О. П. Секерської. Одеса, 2026. 274 с.

Збірка наукових праць присвячена важливим проблемам історичної науки, які стосуються сучасних трендів досліджень історії та археології України. До неї увійшли дослідницькі наробки молодих вчених, аспірантів та здобувачів освіти першого – другого рівнів, які були оприлюднені на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень» 29 квітня 2026 року у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Видання розраховане на дослідників-істориків, викладачів, здобувачів освіти і усіх, хто цікавиться історією та культурою України.

Матеріали подано в авторській редакції

Макетування: Родіяд Д. О.

Дизайн обкладинки: Засоба К. І.

Одеса 2026